

TÜRKÇE DERSLERİNDE DERS KİTABI DIŞINDA GÖRSEL ÖGE KULLANMAYA İLİŞKİN TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

Ahmet AKKAYA**

ÖZET

Görsel okuryazarlık çağında görsel öğelerin Türkçe derslerinde kullanılması ve bu becerinin öğrencilere kazandırılması önemlidir. Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin derslerinde ders kitabı dışında görsel öge kullanmaya ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Adıyaman’nda görev yapan 24 Türkçe öğretmenine “Ders kitapları dışında görsel öğeleri kullanma sıklığınız nasıldır?”, “Ders kitapları dışında görsel öğeleri temin etme yollarınız nelerdir?”, “Ders kitabında yer alan görseller dışında derslerinizde kullandığınız görseller nelerdir?”, “Türkçe derslerinde görsel öge kullanmanın öğrenme-öğretmeye etkisi nasıldır?” açık uçlu soruları yöneltilerek araştırmanın verileri elde edilmiştir. Bu veriler, içerik analizi tekniğiyle incelenip Türkçe öğretmenlerinin % 45.9’unun Türkçe ders kitaplarında yer alan görseller dışında herhangi bir görsel kullanmadığı % 41.6’sının haftada birkaç kez, % 12.5’i ise çok az kullandığı tespit edilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin görselleri internetten, özel yayınevlerinin CD’lerinden, gazete ve dergi kopyalarından temin ettikleri ve bazı görselleri kendilerinin yaptıkları görülmüştür. Türkçe öğretmenlerinin, derslerinde resim, afiş, fotoğraf, kukla, renkli karton, oyun kartı, kartpostal, harita, grafik, animasyon ve karikatür kullandıkları ve bu görsellerin kalıcılığı sağladığı, anlam kurmayı geliştirdiği, ilgi ve dikkati arttırdığı, dersi eğlenceli hâle getirdiği ve derslerde zaman tasarrufu sağladığı tespit edilmiştir. Türkçe öğretmenlerine görsellerin öneminin kavratılacağı hizmetiçi kursların düzenlenmesiyle öğretmenlere görsel okuryazarlıkla ilgili verilerin sağlanabileceği Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir internet sitesinin kurulması ise bu araştırmanın önerileridir.

Anahtar Kelimeler: Görsel, görsel okuryazarlık, Türkçe dersi.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: ahmet23akkaya@gmail.com

ANALYZING THE VIEWS OF TURKISH TEACHERS RELATED TO USING VISUAL MATERIALS EXCEPT FROM THE COURSE BOOK IN TURKISH LESSONS

ABSTRACT

It is important to use visual elements and bring in this skill to the students in the era of literacy. The purpose of this study is to determine the views of Turkish teachers related to using visual materials except from the course book. In order to fulfill this purpose, open-ended questions (How often do you use visual elements aside from textbooks?, "How do you supply the visual elements aside from textbooks?", "What are the visual visual elements you used in your lessons except from visuals in your textbooks?", "How is effect of the using of visual element to learning and teaching?") were asked to 24 Turkish teachers carrying on their duties in Adıyaman in 2012-2013 academic year and data of the research were obtained. These data were analyzed using the content analysis technique; it was determined that 45.9% of Turkish teachers have not used any visual materials except from the images in Turkish course books, and 41.6% have used a few times in a week, and 12.5% have used rarely. It was also noticed that Turkish teachers provided the materials from the Internet, CDs of private publishing firms, newspaper and magazine clippings, and some others prepared the images on their own. It was also determined that Turkish teachers have used pictures, posters, photos, puppets, colorful cartons, game cards, postcards, maps, graphics, animations, and cartoons in their lessons, these images provided the memorability, improved inference, increased the interest and attention, made the lesson more enjoyable and provided time saving during the lesson. Suggestions of this research have been organizing in-service trainings in which the importance of images will be explained to teachers and creating a website depending upon Ministry of National Education in which the data related to visual literacy will be provided to teachers.

Key Words: Visual, visual literacy, Turkish lesson.

Giriş

Televizyon, bilgisayar gibi unsurlar üzerine kurulu dünya, görselleri hayatın vazgeçilmezi hâline getirmiştir. Böylelikle görüntü, sesi iktidardan düşürmüş ve homo sapiens (bilen insan)'in yerini homo-videns (gören insan) almıştır (Sartori, 2006: 11). Bu durum görsellerin ilkökul, ortaokul öğretim programlarında yer bulmasını sağlamıştır. Eğitimcilerin öğretimde görsel pekiştirmeyi benimsemelerinin yanında, görsel ve sözel bilgi arasındaki tarihsel ilişki çok daha eskilere dayanır. Görsel okuryazarlık belki de insanlığın başlangıcına kadar uzanmaktadır. Şair Simonides'e göre "Kelimeler şeylerin görüntüsüdür". Benzer şekilde Aristoteles ise "Görüntü olmadan düşünmek imkânsızdır." der. Eğitim anlayışında, ortaçağda yaşayan bir rahip için uygun olabilecek okuma, yazma, sayma ve metin ezberleme yeteneklerinden bugünün modern kültürlerinde gerekli olduğu kabul edilen çözümlenme ve yenileşmeye doğru gözle görünür bir değişim olmuştur (Stokes, 2002: 10-11). Bu değişimler ise insanoğlunun birçok yetenekle donanmış olmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bu nedenle, 21. yüzyılda birçok okuryazarlık türü ortaya çıkmıştır. Kellner; medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013*

sosyal okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, işitsel okuryazarlık ve görsel okuryazarlık gibi birçok okuryazarlık türünden bahsetmektedir (Aktaran: Alpan, 2008: 76). Bu okuryazarlık türlerinden görsel okuryazarlık, diğer okuryazarlık türleriyle ilişkili geniş bir okuryazarlık türüdür. Görsel okuryazarlık terimi ilk defa 1969’da John Debes tarafından kullanılmıştır. Görsel okuryazarlık için önemli bir dernek olan IVLA (International Visual Literacy Association) da hâlâ John Debes’in görsel okuryazarlıkla ilgili düşüncelerini kabul etmektedir:

“Görsel okuryazarlık, bireyin görme yoluyla aynı zamanda diğer duyuşsal deneyimleri edinmesi ve bütünleştirmesi ile geliştirdiği bir grup görsel yeterlilikle ilgilidir. Bu yeterliliklerin gelişiminormal birey öğrenimi için temeldir. Bu yeterlilikler geliştirdiğinde bireyler, etrafındaki doğal ya da insan yapımı eylemler, nesnelere ve sembollerle karşılaştığında görsel okuyucu olarak onları tanımlar ve görsel okuyucu onlar arasında ayırım yapabilme olanağı sağlar. Bu yeterliliklerin yaratıcı kullanımıyla bireyler, diğerleriyle iletişim kurar. Bu yeterliliklerin kullanımı sayesinde birey, görsel iletişimin şaheserlerinden keyif alır ve onları anlar.” (International Visual Literacy Association).

International Visual Literacy Association (IVLA)’ya göre, görsel okuyuculuğun çok fazla tanımının olmasına rağmen her görsel okuyucu kendi tanımını üretmiştir. Görsel okuyuculuğa ilgili en yaygın tanımlardan birini Heinich, Molenda ve Russel yapmıştır. Onlara göre, görsel okuyuculuk; görsel mesajları anlamlandırma ve benzeri biçimde mesaj oluşturma gücüdür (Heinich, Molenda ve Russel, 1989’dan aktaran Alpan, 2008: 76). Görsel okuyuculuk ise ancak görsel öğelerle gerçekleşir. Görsel öğeler ise resim, fotoğraf, grafik, karikatür, çizgi roman, resimli kart, afiş, diyagram, illüstrasyon gibi çizginin olduğu yapılardır. Ausburn, eğitim-öğretim ortamında kullanılan görsellerin temel faydalarını şöyle sıralamaktadır:

1. Anlatım becerilerinin gelişimine yardımcı olur.
2. İnsanların fikirlerini düzenlemesine ve kendini ifade etmesini kolaylaştırır.
3. Öğrencilerin ilgisini ve güdülenmesini artırır.
4. Geleneksel yollarla ulaşılamayan öğrencilere ulaşılmasını kolaylaştırır.
5. İnsanın dünyayı ve dünyadaki yerini kavramasını kolaylaştırır.
6. Öz güvenin ve bağımsız düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur.
7. Öğrenme sürecinde kullanılan görsel öğeler öğrenmeyi kolaylaştırır (Aktaran: Sanalan, Sülün ve Çoban, 2007: 39-40).

Görsel öğrenme ve düşünmenin maddeler hâlinde ifade edilen yararları, Türkçe dersi kazanımlarında da görsellerin yer almasını sağlamıştır. Bu nedenle 1-5. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmış; 6-8. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında ise dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileriyle dil bilgisi öğrenme alanının kazanımları içine serpiştirilmiştir (Akkaya, 2011: 38). Akkaya çalışmasında (2011: 37) Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (6-8. Sınıflar) yer alan görsellerle ilgili kazanımlar ve kazanımların öğrenme alanlarındaki yerini tabloyla şöyle ifade etmiştir:

Tablo 1. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (6-8. Sınıflar) yer alan görsellerle ilgili kazanımlar ve kazanımların öğrenme alanlarındaki yeri.

No	Kazanım	Öğrenme Alanı
1	Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri / izledikleri arasında ilgi kurar.	Dinleme / İzleme
2	Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.	Konuşma
3	Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.	Okuma
4	Yazdığı metni görsel materyalle destekler.	Yazma

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (6-8. Sınıflar) yer alan yukarıdaki kazanımların, ders ve öğrenci çalışma kitapları incelendiğinde (Kapulu ve Karaca, 2010a, 2010b) resim, fotoğraf, karikatür, grafik, tablo, şekil, harita görselleriyle verildiği görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin derslerinde ders kitabı dışında görsel öge kullanmaya ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için Türkçe öğretmenlerinin ders kitapları dışında görsel öğeleri kullanma sıklığı, ders kitapları dışında görsel öğeleri temin etme yolları, derslerde kullandıkları görseller ile Türkçe derslerinde görsel öge kullanmanın öğrenme-öğretmeye etkisi Türkçe öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Bu araştırma nitel bir araştırma olup durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışmasının en temel özelliği, bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 77) araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniği (Büyüköztürk, 2009: 269) ifade etmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

2012-2013 eğitim-öğretim yılında Adıyaman'nda görev yapan 24 Türkçe öğretmenine "Ders kitapları dışında görsel öğeleri kullanma sıklığınız nasıldır?", "Ders kitapları dışında görsel öğeleri temin etme yollarınız nelerdir?", "Ders kitabında yer alan görseller dışında derslerinizde kullandığınız görseller nelerdir?", "Türkçe derslerinde görsel öge kullanmanın öğrenme-öğretmeye etkisi nasıldır?" açık uçlu sorularıyla cinsiyet, yaş, meslekteki kıdem yıllarıyla görev yaptıkları kurumun sorulduğu görüşme formu yöneltilerek Türkçe öğretmenlerinin gönüllülük esasına göre bu forma cevap vermeleri sağlanmıştır. Görüşme formunda yer alan açık uçlu soruların araştırmacının amacı için uygun olup olmadığına ilişkin öncelikle konu uzmanlarının (üç uzman) görüşlerine başvurulmuştur. Konu uzmanlarının açık uçlu soruyu amaç için uygun görmesiyle görüşme formunda yer alan sorunun içerik-kapsam geçerliği uzman görüşüyle sağlanmıştır. 24 Türkçe öğretmeni, yöneltilen sorulara cevap vermiş ve bu cevaplarla araştırmanın verileri elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Analiz sürecinde elde edilen veriler kodlanmış ve Türkçe öğretmenlerinin ifadeleri bu kodlarla üst kategoriler oluşturularak belli temalar altında toplanmıştır. Bununla birlikte araştırma verileri, Türkçe öğretmenlerinden doğrudan alıntılar yoluyla desteklenerek sunulmuştur. Raporlaştırmada doğrudan alıntılar yapılırken her bir öğretmen adayına bir kod ad verilmiş (TÖ1: Türkçe öğretmeni 1 gibi), böylelikle katılımcılar gizli tutulmuştur. Analiz süreci sonunda iki uzmandan kodlar ile öğrencilerin ifadelerini ayrı ayrı incelemeleri istenmiştir. İki uzmanın büyük oranda görüş birliğinde olduğu görülmüştür.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Adıyaman'da görev yapan 24 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, kıdem yılı ve görev yaptıkları illerle ilgili bilgiler şöyledir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Tablo 2. Çalışma grubunun yaş, cinsiyet, kıdem yılı ve görev yaptıkları kurumlara göre dağılımı.

Kriterler			(f)	Toplam (f)
Görev yaptıkları kurum	İl merkezi	Cengiz Topel Ortaokulu	5	24
		Cumhuriyet Ortaokulu	7	
		Hürriyet Ortaokulu	6	
		TOKİ Ortaokulu	2	
	İlçe Merkezi	Barbaros Ortaokulu	2	
Köy	Elmacık Ortaokulu	2		
Cinsiyet	Kadın		10	24
	Erkek		14	
Yaş	23-28		3	24
	28-33		12	
	33-38		6	
	38-43		2	
	43-48		1	
Kıdem Yılı	1-5		5	24
	5-10		10	
	10-15		6	
	15-20		2	
	20 ve üstü		1	

Çalışma grubunun özellikleri incelendiğinde 19'unun il merkezinde, üçünün ilçe merkezinde, ikisinin de köyde çalıştığı görülmektedir. Erkek öğretmenlerin kadınlardan biraz fazla olduğu, 28-33 yaş grubuyla 5-10 kıdem yılında yığılma olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular

Bu başlıkta, Türkçe öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları görsel öğelerin temaları ve frekans dağılımları sunulmuştur. Araştırma bulguları Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Türkçe öğretmenlerinin ders kitapları dışında görsel öğeleri kullanma sıklığı şöyledir:

Tablo 3. Türkçe öğretmenlerinin ders kitapları dışında görsel öğeleri kullanma sıklığı.

Kod	(f)	(%)
Kullanmıyorum	11	45.9
Haftada birkaç kez	10	41.6
Çok az	3	12.5
Toplam	24	100

Tablo 3 incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin yarısına yakınının (11 öğretmen % 45.9) ders kitaplarında yer alan görseller dışında görsel kullanmadıkları görülmektedir. Ders kitabı dışında görsel kullanmayan TÖ7'nin ifadesi şöyledir:

"Derslerimde ders kitabında yer alan görseller dışında herhangi bir görsel kullanmıyorum." TÖ7

TÖ8 ise Türkçe derslerinde ders kitabında yer alan görseller dışında görsel kullanılmamasının nedenlerini görselleri hazırlamanın zor olmasına bağlamaktadır:

Turkish Studies

“Görselleri hazırlamak, bulmak ve onları sınıflarda kullanmak epey zaman aldığı için sadece ders kitaplarıyla yetiniyoruz.” TÖ8

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin büyük bir bölümü de (10 öğretmen) haftada birkaç kez ders kitabındaki görseller dışında, özellikle dil bilgisi ile okuma kazanımlarında görseller kullandıklarını ifade etmiştir.

“Haftada birkaç kez, özellikle dilbilgisi kazanımlarında görsellere yer veriyorum.” TÖ2

“Haftada bir iki defa metni işlerken metinle ilgili görselleri bulup öğrencilerimle paylaşıyorum.” TÖ5

“Dersin ihtiyacına ve etkinliklerin durumuna göre haftada 2-3 defa kullanıyorum.” TÖ6

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin üçü de ders kitaplarında yer alan görseller dışında çok az görsel kullandıklarını ifade etmiştir. TÖ11 çok az görsel kullanmasının nedenini okulun fiziki donanımının yetersizliğiyle ilişkilendirmiştir:

“Şu anda çok az kullanıyorum. Eski okulumda kullanıyordum. Okulun donanımları görselleri kullanma sıklığını etkiliyor.” TÖ11

TÖ15 ise kazanımların çok olmasını ders kitabı dışında görsellerin kullanılmasının önünde bir engel olarak görmektedir:

“Kazanımların çok fazla olması ek görsellerin sınıf ortamında paylaşılması önünde büyük bir engel. Bu nedenle çok az görsel kullanırım.” TÖ15

Tablo 4. Türkçe öğretmenlerinin ders kitapları dışında görsel öğeleri temin etme yollarının sıklığı.

Kod	(f)
İnternet	12
Özel yayınevlerinin CD’leri	7
Gazete ve dergi kopyaları	1
Kendinin yapması	1
Toplam	21

* Bazı öğretmenlerde birden fazla görüş bildirmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan ve Türkçe ders kitabı dışında haftada birkaç kez ile çok az farklı görseller kullanan Türkçe öğretmenlerinin, görselleri internetten (12 ifade), özel yayınevlerinin CD’lerinden (7 ifade), gazete ve dergi kopyalarından (1 ifade) temin ettikleri ve kendilerinin yaptıkları görsellerden (1 ifade) oluştuğunu belirtmiştir. Bu kodlara Türkçe öğretmenlerinin örnek ifadeleri şöyledir:

“İnternette, mebvitamin, okulistik ve benzeri interaktif kanallardan görselleri temin ederiz.” TÖ3

“Türkçe dersiyle ilgili sitelerden alırım, özellikle www.dersimiztürkçe.gen.tr isimli sayfadan yararlanırım.” TÖ5

“Özgün, Değer gibi yayınevlerinin oluşturduğu CD’lerde yer alan, özellikle de dil bilgisi kazanımlarında hazırlanmış oldukları CD’leri derslerimde kullanırım ve bu görsellerden öğrencilerimin istifade etmesini sağlarım.” TÖ9

“Özellikle güncel meseleleri sınıf ortamına taşıdığım zaman muhakkak gazete ya da dergilerden görselleri keser ve sınıfta öğrencilerle paylaşıyorum.” TÖ12

“En önemli görsel öğretilerdir, buna ek olarak afiş, renkli resimler ve kuklalar hazırlarım.” TÖ17

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Tablo 5. Türkçe öğretmenlerinin derslerde kullandıkları görsellerin sıklığı.

Kod	(f)
Resim	9
Afiş	8
Fotoğraf	7
Kukla	1
Renkli karton	1
Oyun kartı	1
Kartpostal	1
Harita	1
Grafik	1
Animasyon	1
Karikatür	1
Toplam	32

* Bazı öğretmenlerde birden fazla görüş bildirmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan ve Türkçe ders kitabı dışında haftada birkaç kez ile çok az farklı görseller kullanan Türkçe öğretmenlerinin, derslerinde resim (9 ifade), afiş (8 ifade), fotoğraf (7 ifade), kukla (1 ifade), renkli karton (1 ifade), oyun kartı (1 ifade), kartpostal (1 ifade), harita (1 ifade), grafik (1 ifade), animasyon (1 ifade) ve karikatür (1 ifade) kullandıkları tespit edilmiştir. Bu ifadeler, en yaygın görsel tür olan resim ve fotoğrafla Türkçe dersi kazanımlarıyla doğrudan ilişkili afişin Türkçe derslerinde sıklıkla kullanıldığını göstermektedir.

“Derslerimde konuyla ilgili resim, fotoğraf kullanırım.”TÖ2

“Öğrencilerimiz afiş ve hazırlar ve sınıf panosunda sergiler.”TÖ5

“Tahtaya çizdiğimiz resimlerle, haritalarla ya da karikatürlerle dersimi işlerim.” TÖ6

“Resim ve afişleri projeksiyon cihazı yardımıyla kullanırım.” TÖ13

“Tebrik ya da davetiye hazırlama kazanımlarında kartpostal da kullanırım.” TÖ16

“Hacivat ve Karagöz metni işlenirken muhakkak kukla yaparım.” TÖ17

“Özel yayınevlerinin CD’lerinde yer alan dil bilgisi ve yazım-noktalama kazanımlarıyla ilgili animasyonlar izletirim.”TÖ19

Tablo 6. Türkçe derslerinde görsel öge kullanmanın öğrenme-öğretmeye etkisi.

Kod	(f)
Kalıcılık	9
Anlam kurma	8
İlgi ve dikkat	7
Dersin eğlenceli hâle gelmesi	3
Zaman tasarrufu	2
Katkısı yok	1
Toplam	30

* Bazı öğretmenlerde birden fazla görüş bildirmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan ve Türkçe ders kitabı dışında haftada birkaç kez ile çok az farklı görseller kullanan Türkçe öğretmenlerinin, görsellerin kalıcılığı sağladığı (9 ifade), anlam kurmayı geliştirdiği (8 ifade), ilgi ve dikkati arttırdığı (7 ifade), dersi eğlenceli hâle getirdiği (3 ifade) ve derslerde zaman tasarrufu sağladığı (2 ifade) görüşlerinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir öğretmen ise görsellerin katkısının olmadığını belirtmiştir. Bu kodlara Türkçe öğretmenlerinin örnek ifadeleri şöyledir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

“Görsel kullanmanın öğrenci üzerinde etkisi olduğunu düşünüyorum. Hem göze hem de kulağa hitap eden etkinlikler daha kalıcı olmaktadır. Böylelikle soyut, kavranması güç konular daha somut bir şekilde işlendiği için kavramak daha kolay olur.” (TÖ1)

“Projeksiyonla yansıttığım görseller öğrencilerin daha iyi anlamasını ve konuyu daha iyi yorumlamasını sağlar.” TÖ2

“Anlatılanların daha anlaşılır ve kalıcılığın daha fazla olmasını sağlıyor.” TÖ9

“Görsel kullanıldığında soyuttan somuta dönük bir yol izlenir ve öğrenilecek olan daha iyi öğrenilir.” TÖ11

“Öğrencilerde ilgi ve dikkat ciddi bir şekilde artmakta.” TÖ14

“Ders eğlenceli hale geldiği için dikkat artar, konular daha iyi anlaşılır ve öğretmen de dersi zevkle işler.” TÖ18

“Görseller, kazanımların daha kısa sürede verilmesini sağlıyor.” TÖ20

“Görsellerin öğrenme-öğretme sürecine etkisi var. Fakat bunları hazırlamak için harcanan zaman, sınıfların kalabalık olması, görsellerin sınıflarda kullanılma oranını azaltmaktadır.” TÖ21

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Görsel bir çağ olan 21. yüzyılda, eğitim-öğretim ortamlarında yoğun bir şekilde görsel öge kullanılmaktadır. Genelde dil derslerinde, özelde ise Türkçe derslerinde görseller, dersin vazgeçilmez öğeleri konumundadır. Bu nedenle, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (6-8. Sınıflar) da “Etkinlikleri değerlendirmek üzere çalışma kâğıtları hazırlar.” (MEB, 2006: s. 55) gibi birçok görsel öğelerle ilgili sorumluluk öğretmenlere verilmiştir. Fakat bu araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin % 45.9’u (11 öğretmen) Türkçe ders kitaplarında yer alan görseller dışında herhangi bir görsel kullanmadığını belirtirken % 41.6’sı (10 öğretmen) haftada birkaç kez, % 12.5’i (3 öğretmen) ise çok az kullandığını ifade etmiştir. Ders kitabı dışında görsel kullanmayan Türkçe öğretmenleri, görselleri hazırlamanın zor olması, çok zaman alması gibi nedenlerle görsel öge kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, görselleri haftada birkaç kez ya da çok az kullanan Türkçe öğretmenleri ise özellikle dil bilgisi kazanımlarında görsel kullanılmaktadır.

Araştırmaya katılan ve Türkçe ders kitabı dışında haftada birkaç kez ile çok az farklı görseller kullanan Türkçe öğretmenlerinin, görselleri internetten (12 ifade), özel yayınevlerinin CD’lerinden (7 ifade), gazete ve dergi kütüphanelerinden (1 ifade) temin ettikleri ve kendilerinin yaptıkları görsellerden (1 ifade) oluştuğunu belirtmiştir. Bu veriler Türkçe öğretmenlerinin hazır görsellerden yararlandığını gösterir.

Araştırmaya katılan ve Türkçe ders kitabı dışında haftada birkaç kez ile çok az farklı görseller kullanan Türkçe öğretmenlerinin, derslerinde resim (9 ifade), afiş (8 ifade), fotoğraf (7 ifade), kukla (1 ifade), renkli karton (1 ifade), oyun kartı (1 ifade), kartpostal (1 ifade), harita (1 ifade), grafik (1 ifade), animasyon (1 ifade) ve karikatür (1 ifade) kullandıkları tespit edilmiştir. Bu ifadeler, en yaygın görsel tür olan resim ve fotoğrafla Türkçe dersi kazanımlarıyla doğrudan ilişkili afişin Türkçe derslerinde sıklıkla kullanıldığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan ve Türkçe ders kitabı dışında haftada birkaç kez ile çok az farklı görseller kullanan Türkçe öğretmenlerinin, görsellerin kalıcılığı sağladığı (9 ifade), anlam kurmayı geliştirdiği (8 ifade), ilgi ve dikkati arttırdığı (7 ifade), dersi eğlenceli hâle getirdiği (3 ifade) ve derslerde zaman tasarrufu sağladığı (2 ifade) görüşlerinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir öğretmen ise görsellerin katkısının olmadığını belirtmiştir. Güneş’in çalışmasında (2007: s. 250) görsel okumanın bilgileri bütünleştirdiğini, düşünmeyi ve anlamayı geliştirdiğini ifade etmesiyle Akkaya’nın (2011: s. 42) görsellerin kalıcılığı sağladığını, anlam kurmayı geliştirdiği, dersi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

eğlenceli hâle getirdiği, öğrencilere estetik haz verdiği, öğrenme süresini azalttığı, dikkati ve güdülenmeyi arttırdığı tespitiyle bu araştırmanın verileri örtüşmektedir.

Türkçe ders kitabında yer alan görseller dışında görsel kullanmayan öğretmenlere görsellerin öneminin kavratılması, kazanımlara uygun farklı farklı görsel oluşturmak veya kullanmak için hizmetiçi kursların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenmesi bu araştırmanın önerisidir. Bununla birlikte, görsel öğelerin yalnızca dil bilgisi öğretiminde değil, dilin temel becerileriyle (dinleme, konuşma, okuma, yazma) ilgili kazanımlarda da kullanılması gerekmektedir. Türkçe öğretmenlerinin genel olarak internetten ya da yayınevlerinin CD'lerinden görsel öge temin ettikleri düşünüldüğünde, çeşitli internet sayfaları kurup dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileriyle ilgili görseller oluşturmak ve bunları Türkçe öğretmenlerine sunmak bu araştırmanın diğer bir önerisidir. 21. yüzyılın hem görsel hem de teknoloji çağı olduğu düşünüldüğünde, Türkiye eğitim politikalarının teknolojiden yararlanarak görsel okuryazarlık bilincinin Türkçe öğretmenlerinde uyandırmak için yeniden düzenlenmesi ve planlanması gerekmektedir. Bu yönde yapılacak çalışmalardan biri, öğretmenlere görsel okuryazarlıkla ilgili verilerin sağlanabileceği Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir internet sitesinin kurulması olabilir.

KAYNAKÇA

- AKKAYA, A. (2011). *Karikatürlerle dil bilgisi öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ALPAN, G. (2008). Görsel okuryazarlık ve öğretim teknolojisi, *Yüzüncüyıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 74-102.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- GÜNEŞ, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- International Visual Literacy Association <http://www.ivla.org/drupal2/content/about-us> adresinden 25 Haziran 2013'te alınmıştır.
- KAPULU, A. ve KARACA, A. (2010a). *İlköğretim türkçe 8 öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- KAPULU, A. ve KARACA, A. (2010b). *İlköğretim türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- MEB (2006). *İlköğretim türkçe dersi (6, 7 ve 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- SANALAN, V. A.; Sülün, A. ve Çoban, T. A. (2007). Görsel Okuryazarlık. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dersisi*, 9-2, 33-47.
- SARTORI, G. (2006). *Görmenin iktidarı*. (Çev. Gül Batuş) İstanbul: Karakutu Yayınları.
- STOKES, S. (2002). Visual literacy in teaching and learning: a literature perspective. *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*, 1 (1), 10-19. <http://ejite.isu.edu/Volume1No1/pdfs/stokes.pdf> adresinden 21 Mayıs 2013'te alınmıştır.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

